

Avram Iancu - 150

Cetatea Cavalerilor

Nr. 6 (22) / Iunie 2022

Nr. 6 (22) / Iunie 2022

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

NICOLAE IORGA - ROMÂNUL UNIVERSAL

Prof. univ. Dr. IOAN SCURTU¹

Nicolae Iorga a fost un „fenomen al naturii”, un om dăruit cu o capacitate intelectuală și o putere de muncă absolut excepționale. În cartea intitulată *Orizonturile mele. O viață de om așa cum a fost*, publicată în 1934, N. Iorga afirma: „Eu nu am învățat a ceti și scrie: sunt lucruri care mi-au venit de la sine. Nu-mi aduc aminte de nici un ceas de pregătire <pedagogică> pentru a descoperi litere și a le îmbina în silabe, care pe urmă să-mi dea cuvântul”^[1]. În aceeași lucrare, N. Iorga scria că limba franceză „nu-mi prezenta greutate la cinci ani”, pe care o exersa fără dicționar, citind „cartea întregă, cartea pe care un om o scrie pentru oameni, iar nu îngânarea cu glas subțire a învățătorului sistematic pentru copii”^[2].

Născut în 1871, N. Iorga a absolvit în timp record cursurile școlii primare din Botoșani, liceului și Universității din Iași, după care și-a continuat studiile la Paris și Berlin, iar în 1893 și-a susținut doctoratul la Leipzig.

Revenit în țară, a ocupat funcția de profesor la Universitatea din București, unde, în lecția inaugurală, susținută la 1 septembrie 1894, a abordat un subiect extrem de complicat, la care se putea angaja doar un om cu o bogată experiență științifică: *Despre concepția actuală a istoriei și geneza ei*.

1. Iorga și-a câștigat de la început simpatia și încrederea studenților, datorită informației extrem de bogate și precise, precum și talentului oratoric. Lecțiile sale erau audiate nu numai de studenți, ci și de un public foarte larg – profesori, ingineri, avocați, ofițeri, pensionari etc – astfel că amfiteatrul era neîncăpător, iar mulți se înghesuiau pe culoar, să fie cât mai aproape de ușă, care rămânea întotdeauna deschisă, pentru a-l auzi pe magistru.

George Călinescu a descris, în monumentală sa lucrare *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, cum decurgea o lecție ținută de profesor: „N. Iorga avea multe afinități cu zmeul din poveste. După cum buzduganul acestuia își preceda stăpânul izbînd în poartă, în ușă, spre a se așeza apoi singur în cui, tot astfel glasul profesorului Iorga se auzea indistinct pe scări și pe culoare, înainta intensificându-se viforos, apoi intra adus de un val de studenți retardatari [întârziați] în mijlocul sălii cucernice. La sfârșit apărea și N. Iorga, identificându-se cu autorul glasului. Marele istoric își potolea respirația accelerată cu câteva spirite, căuta neliniștit prin sală, fulgera ușa cutremurată de spatele staționarilor pe culoar, se aprindea, vocifera, decapita cu degetul prin aer un dușman nevăzut. Apoi devenea vesel! Găsise legături spirituale, pe care însă deseori uita să le comunice și auditoriului. Vorbea cu grația leneșă a femeii căreia i

¹ Cavalier de clio

Cetatea Cavalerilor

Avram Iancu - 150

Nr. 6 (22) / Iunie 2022

2

se face o dulce violență. Avea în priviri vanități mărunte, își culca urechea pe sonoritatea moale a cuvintelor, stabilea cu ascultătorul mici corespondențe delicate, prin zâmbete galeșe sau sclipiri confidențiale [...] Câteodată, privea cu îngrijorare spre uși și ferestre ca spre a se sustrage unor spioni ascunși. Vocea sa se cobora, se prefăcea într-o șoaptă prudentă, cu aerul de a face auditoriului destăinuri grave. Respirația tuturor rămânea tăiată de curiozitate și teamă, o neliniște încordată apăsa pretutindeni, iar toamna ai fi putut auzi ritmul lent al ploaiei lovind pe acoperișuri, sau bolboroseala monotonă a străinilor. Deodată, N. Iorga devenea mânios. Simțise în freamătul lanului de capete trădarea, ostilitatea. Vindictiv, oratorul supunea publicul unui rechizitor zgomotos. Sala se umplea de grindină, de ceață și de tunete. Străpunși de degetul răzbunător al lui N. Iorga, dușmanii invizibili se prăbușeau surd pe dușumele, în timp ce cuvintele cădeau ca trăsnetele într-un copac noduros. Apoi furtuna se potolea. După cum copiii, după un gest de violență, își descarcă inima grea de hohote de plâns, tot astfel oratorul extenuat se făcea supus, implorator: cerșea protecție, bunăvoință, puțină iubire. Căuta printre ascultători un chip prietenos, un zâmbet de speranță, un elogiu consolant [...] Repede însă N. Iorga devenea nemulțumit. Pacientul era disprețuit, muștrat, împuns cu degetul în direcția coastelor, apoi, printr-un proces calomnios, consemnat vindictei publice. În cele din urmă, conferențiarul, urmărit, dădea semnele unei decepțiuni universale. În sentințe biblice se ridica deasupra patimilor mărunte, se închidea în negura de fum a unei înălțimi inaccesibile și întocmai ca Moise, spărgând tablele legii aduse unui popor netrebnic, tunând asupra sălii profeții grozave, fugea întunecat de o justă mânie, în aplauzele ropotitoare ale auditoriului” [3].

De-a lungul timpului, mii de tineri și mai puțin tineri au evocat aceste cursuri, cu mândria de a fi fost studenții lui N. Iorga. S-a impus de foarte tânăr în elita intelectuală a țării și a fost ales membru corespondent al Academiei Române în 1897, la vârsta de 26 de ani [4]. Nu a semnat niciodată „academician N. Iorga”, deoarece până în 1948 nu exista titulatura de academician, ci de membru al Academiei Române. N. Iorga a ținut cel mai mult la titlul de profesor, considerându-se un dascăl al națiunii sale.

1. **Iorga este românul universal.** Opera sa științifică este copleșitoare. A publicat sute de volume: culegeri de documente depistate de el în arhivele românești și străine; sinteze privind istoria românilor și istoria universală; istorii ale comerțului, industriei, bisericii, armatei, literaturii, presei; monografiile despre Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, Alexandru Ioan Cuza, Carol I; a redactat cărți privind istoria Bizanțului, a Imperiului Otoman, a Franței, Albaniei, Bulgariei, Greciei etc etc. A publicat *Istoria Românilor* în 10 volume, *Essai de synthese de l'Histoire de l'Humanite*, patru volume, a lucrat până în ultima zi a vieții la o istorie completă a lumii, intitulată *Istoriologia umană*.

În 1911, la împlinirea vârstei de 40 de ani, N Iorga a fost sărbătorit de Academia Română. Luând cuvântul cu acest prilej, fostul său profesor, A. D. Xenopol își mărturisea uimirea: „te întrebi, cu înminunare, cum a putut un creier să conceapă atâtea lucrări și o mână să le scrie”. O asemenea apreciere era făcută după mai puțin de două decenii de creație, dar N. Iorga avea să publice, cu aceeași intensitate, încă timp de aproape trei decenii.

N. IORGA - OM AL CETĂȚII

O evaluare statistică (incompletă) arată că N. Iorga a publicat 1.003 volume, 12.775 articole și studii, 4.693 recenzii [5]. Nu există – după cunoștința mea – în istoria omenirii o personalitate care să-l egaleze în privința prolificității NU E!. Sociologul Dimitrie Gusti avea să scrie că, parcurgând lista lucrărilor semnate de N. Iorga, „ai crede că este vorba de o muncă de secole și nu de produsul unei singure vieți, ci al unei sume de personalități diferite, cu activități, gânduri și simțiri diferite. N. Iorga a fost personalitatea cea mai reprezentativă și sintetică a neamului românesc” [6].

1. Iorga nu a fost doar profesor și cercetător al istoriei, ci și un “OM AL CETĂȚII”, un constructor de instituții, întemeietor de reviste și ziare, autor al unor volume de teatru și de poezie, animator cultural, militant politic și neîntrecut orator.

A înființat Institutul de Studii Sud-Est Europene (1914), Institutul de Istorie Universală (1937), Școala românească de la Fonteney aux Rosse, aflată la 10 km de Paris (1921), Institutul Istorico – Artistic (cunoscut sub numele de Casa Română) din Veneția (1930).

A inițiat, în 1908, *Cursurile de vară de la Vălenii de Munte*, la care au participat mai ales tineri din teritoriile românești aflate sub ocupație străină (Transilvania, Bucovina, Basarabia). În 1922 a fost

Avram Iancu - 150

Cetatea Cavalerilor

Nr. 6 (22) / Iunie 2022

înființată la Vălenii de Munte Universitatea Populară "N. Iorga". A fost președintele Ligii Culturale – devenită Liga pentru Unitatea tuturor Românilor – pentru care a reușit să ridice în anii 1926 – 1929 un impresionant Palat centrul capitalei, la parterul căruia se afla Teatrul Popular al Ligii Culturale (astăzi Teatrul "Lucia Sturdza Bulandra").

A condus prestigioase reviste științifice – "Revue Historique des Etudes Sud-Est Europeenne", "Revista Istorică", ziare și gazete, precum "Neamul Românesc", "Neamul Românesc pentru Popor", "Cuget clar", "Semănătorul", "Ramuri", "Floarea Darurilor".

A avut un rol extrem de important în promovarea valorilor și conștiinței naționale, fiind socotit, încă în timpul vieții, "apostolul neamului". A susținut, timp de nouă ani (1931-1940), săptămânal, o emisiune la Radio, transmisă în direct, sub genericul "Sfaturi pe întuneric".

1. Iorga a înființat și condus Partidul Naționalist-Democrat (1910 – 1938), a fost parlamentar mai mult de trei decenii (1907-1940, cu o întrerupere în timpul ocupației străine din 1918), președinte al Adunării Deputaților (1919-1920) și al Senatului (1939), președintele Consiliului de Miniștri (1931-1932), ministru de stat (1938) și consilier regal (1938-1940).

În planul relațiilor internaționale, N. Iorga a promovat ideea „egalității dintre națiuni” și a unor „principii morale” între state. Este o realitate că N. Iorga a sesizat, de la început, pericolul pe care-l reprezenta Adolf Hitler pentru pacea Europei. Dictatorul german acționa pentru anularea tratatelor de pace din 1919-1920, care aveau o importanță deosebită pentru România, deoarece confirmaseră actele de Unire cu patria mamă a Bucovinei, Transilvaniei și Basarabiei.

A condamnat Mișcarea Legionară și activitatea liderului ei, Corneliu Zelea Codreanu, cel care a declarat, în noiembrie 1937, că "în 48 de ore după biruința Mișcării Legionare, România va avea o alianță cu Roma și Berlinul"[7]. La 14 septembrie 1940, Mișcarea Legionară a ajuns la putere, iar la 27 noiembrie 1940, N. Iorga a fost asasinat de legionari[8].

Români, și nu numai ei, au aflat despre moartea lui N. Iorga dintr-un simplu Comunicat al Consiliului de Miniștri, în care se anunța: „În dimineața zilei de 28 noiembrie a.c. Legiunea de Jandarmi Prahova a găsit corpul neînsuflețit al profesorului Nicolae Iorga în comuna Strejnic (jud. Prahova) străpuns de 6 gloanțe de revolver"[9]. Guvernul prezidat de generalul Antonescu – conducătorul statului – a interzis orice comentariu în presă sau la radio, nu a admis nici măcar publicarea anunțului privind locul, ziua și ora înmormântării. Nu numai că nu s-au organizat funeralii naționale pentru un fost prim-ministru, dar s-a interzis rostirea vreunui discurs la catafalcul celui care a fost românul universal N. Iorga. Marele cărturar a intrat în istorie prin opera sa, prin generațiile de studenți pe care i-a format și prin verticalitatea sa morală. Puține personalități din lume au beneficiat de recunoașterea valorii românului N. Iorga. Mărturie este faptul că a fost invitat și a susținut prelegeri la unele dintre cele mai prestigioase Universități din lume, a primit titlul de Doctor Honoris Causa a Universităților din Paris, Oxford, Roma, Varșovia, Cracovia, Bratislava, Vilnius, Stockholm, Strasbourg, Geneva, Alger, Santiago de Chile ș.a. A fost membru al Institutului Franței, Academiei din Cracovia, Academiei de Istorie din Santiago de Chile, Academiei Sârbe, Academiei din Stockholm, Societății de Geografie din Lisabona, Academiei dei Lincei (Roma), Academiei Cehe, Institutului de Studii Bizantine din Atena, Academiei San Lazzaro din Veneția, Academiei Poloneze ș.a.[10]. A condus numeroase sesiuni științifice internaționale, iar în 1938 a fost ales vicepreședinte al Comitetului Internațional al Istoricilor. Aceste date concrete atestă faptul că N. Iorga a fost un român cu adevărat universal.

REZUMAT

1. Iorga a fost înzestrat cu calități intelectuale cu totul ieșite din comun. A desfășurat o activitate multilaterală: profesor universitar, istoric, conducător de institute și de ziare, președinte de partid, deputat, senator, prim-ministru al României ș.a. A fost un român universal, beneficiind de o largă recunoaștere internațională (Doctor Honoris Cauza a numeroase universități din lume, vicepreședinte al Comitetului Internațional al Istoricilor etc etc).

NOTE

[1] N. Iorga, *O viață de om. Așa cum a fost*. Ediție Valeriu și Sanda Râpeanu, București, Editura Minerva, 1972, p. 9

[2] Ibidem, pp. 9-10

[3] G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ediție Alexandru Piru, București, Editura Minerva, 1982, p. 615

Avram Iancu - 150

Cetatea Cavalerilor

Nr. 6 (22) / Iunie 2022

[4] Dorina N. Rusu, *Române Membrii Academiei. Dicționar. cfxz1866-2003*, București, Editura Enciclopedică și Editura Academiei Române, 2003, pp. 413-414

[5] *Enciclopedia istoriografiei românești*. Coordonator Ștefan Ștefănescu, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, pp. 183-184

[6] Dimitrie Gusti, *Ethosul lui Nicolae Iorga*, în "Revista Fundațiilor Regale", nr.12 din decembrie 1944

[7] "Buna Vestire" din 30 noiembrie 1937

[8] *Pe marginea prăpastiei. 21-23 ianuarie 1941. Anronescu și Mișcarea Legionată*. Ediție Nicolae Raus, București, Editura Scripta, 2014, pp. 175-176

[9] "Timpul" din 30 noiembrie 1940

[10] *Enciclopedia istoriografiei românești*, pp.183-184; Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 413-414